

В.М. Проданик,
аспірант Інституту законодавства
Верховної Ради України

СУБ'ЄКТИ БОРОТЬБИ З БЮРОКРАТИЧНИМИ ПРОЯВАМИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Проаналізовано бюрократичні прояви в системі державної служби з метою розробки пропозицій і рекомендацій діяльності суб'єктів протидії їм.

Ключові слова: державне управління, державна служба, бюрократія, бюрократизм, бюрократичні прояви.

В умовах проведення адміністративної реформи актуальність проблематики боротьби з бюрократичними проявами зумовлюється необхідністю вдосконалення діяльності державних службовців, підвищенням її ефективності, що у свою чергу потребує науково-теоретичного й практичного обґрунтування таких важливих для вітчизняної державної служби проблем як з'ясування суті бюрократичних проявів, розробки шляхів протидії їм та організації системної діяльності суб'єктів боротьби з цими проявами. Не менш важливим завданням є визначення форм і міри впливу бюрократії на суспільні відносини та процеси.

Різні аспекти проблеми бюрократизму та протидії його проявам у сфері державного управління, юриспруденції та політології досліджуються в наукових працях Г. Атаманчука, І. Бестужева-Лади, В. Граждана, В. Мельниченка, О. Оболонського, Г. Орлова, В. Плотникова, В. Пугач, В. Скрипнюк, В. Смолькова, В. Симоненка, Л. Титаренко, В. Цветкова та ін.

Так, В. Цветков [1, с. 177–198] досліджує риси бюрократизму, розкриває його сутність і соціальне значення як багатопланового явища в державному управлінні, оскільки бюрократія за своєю функціональною природою покликана виконувати одночасно політичні, соціально-економічні та суспільно корисні функції. У монографії [2, с. 118–162] він визначає роль і місце бюрократизму в соціально-політичній структурі, досліджує умови розвитку цього явища, встановлює, що бюрократизм стоїть на перешкоді подальшому розширенню і поглибленню демократії, розвитку

самоврядування, проведенню радикальних реформ економіки й управління, здійсненню соціальної політики.

О. Оболонський у роботі [3] аналізує нові підходи до державної служби, більш гнучкі та відкриті її моделі, здатні краще реагувати на виклики часу, класичні теорії бюрократії, «вестмінстерську» модель бюрократії та її реформи, еволюцію і реформи держслужби США, російську бюрократію в пострадянські часи визначає проблеми та шляхи її реформування. У серії нарисів про “науку про бюрократію” [4] він аналізує теорію та історію питання, наукові концепції та історичні форми бюрократії, досвід реформування державної служби Англії і США та сучасного російського чиновництва.

В. Смольков, визначаючи такі властивості бюрократизму як відчуженість від народу, соціальну замкнутість, кастову байдужість до інтересів населення, зазначає, що повне викорінення бюрократизму є утопією, а боротьба з ним має бути спрямована на суттєве обмеження зони економічних, політичних, юридичних та інших підстав, що його відтворюють [5, с. 40–44]. У бюрократичних проявах він виділяє такі блоки: форми перетворення діяльності окремих адміністративно-управлінських органів (або деяких сторін їх діяльності) на самоціль; форми адміністративного волюнтаризму і суб’єктивізму, адміністративного обмеження участі громадськості в управлінні, недовіру до громадської ініціативи; форми використання економічних, політичних та ідеологічних засобів, що мають у своєму розпорядженні посадовці, з корисною метою (кар’єризм, протекціонізм, приписки, хабарництво та ін. форми використання адміністративних функцій на свою користь), консерватизм і догматизм [6, с. 41–52].

Проте більш детального наукового аналізу потребують види бюрократичних проявів у системі державної служби та діяльності суб’єктів протидії їм, що й становить мету даної статті.

Бюрократизм у системі державної служби виступає способом прояву негативних якостей бюрократії як особливого чиновницько-

адміністративного прошарку державних службовців. Це об'єктивний стан чиновника-бюрократа, який зумовлений соціально-економічними факторами, що не залежать від інтересів і свідомості людей. Це призводить до виникнення антагонізмів і протиріч між державою та суспільством, владою і громадянами. Оскільки бюрократ об'єктивно включений у систему державно-владних відносин, має безпосереднє відношення до влади, то відзначені протиріччя і антагонізми він трактує по-своєму, з позицій інтересів однієї сторони протиріччя – держави. Тому бюрократ досить часто ототожнює інтереси суспільства та держави, намагаючись вичавити із цього практичного й пізнавального механізму якнайбільше користі для себе особисто. Таким чином, позитивна якість чиновника – виконання посадових обов'язків, які в широкому розумінні є державними функціями, неминуче переростає в якість негативну – задоволення особистих інтересів, використання свого місця, своєї посади у власних цілях.

Сутність бюрократизму позначає сукупність таких явищ: наявність дефектів в системі управління через низький професійний рівень зайнятих у ній працівників; відсутність поваги до громадян, яким бюрократ надає послуги завдяки відповідному культурному рівню та використанню свого становища у власних інтересах; захист цих інтересів, які протиставлені суспільству.

Погоджуючись з позицію В. Смолькова, що повністю знищити бюрократизм неможливо, адже він безпосередньо пов'язаний з державною владою та державною службою [6, с. 43], ми вважаємо, що його вплив необхідно пом'якшити й обмежити, змусити бюрократа в першу чергу працювати на благо суспільства. Це можна зробити завдяки контрольним, наглядовим та іншим заходам, спрямованим на подолання бюрократичних проявів. Система взаємного контролю, заснована на демократичному принципі поділу влади, на думку Б. Курашвілі, повинна обмежити бюрократизм. Він зазначає, що бюрократизм – це неприйнятний, перекручений стиль (або форма) управління, а "бюрократія – це сукупність

бюрократів, що утворюють деякий прошарок, клан або групу в апараті управління й суспільстві [7, с. 50]”.

Бюрократизм можна уявити у вигляді павука, який за допомогою кінцівок (бюрократичних проявів) сплітає павутину бюрократизації, що призводить до деградації свідомості чиновника-бюрократа, підмінє державний інтерес особистим. Причому, ця павутинна настільки міцна, що гальмує практично всі процеси реформування в державі, протидіє завдяки недосконалій податковій і банківській системам формуванню і зміцненню позицій середнього класу – класу дрібних і середніх власників бізнесу, майна, землі, акцій, грошей тощо, який у розвинутих країнах є основою суспільства і становить від 60 до 70 % решти соціальних формувань. За допомогою контрольних і наглядових заходів необхідно “видалити кінцівки” бюрократизму, тобто подолати бюрократичні прояви, що у свою чергу обмежить бюрократизм, який у державному управлінні прагне видати себе за вираження справжньої державності, але, по-перше, це перекручена на угоду окремим особам або соціальним групам державність, а, по-друге, він може поширюватися не тільки у сфері державної влади, але й у будь-якій сфері соціального управління, включаючи управління економікою й громадськими організаціями [8, с. 38].

Суб’єктами протидії бюрократичним проявам у широкому розумінні є законодавча, виконавча та судова влади, Президент України та правоохоронні органи. З метою встановлення меж наукового дослідження, проаналізуємо лише органи, які, на думку автора, в умовах сьогодення найбільш дієво можуть протидіяти бюрократичним проявам на державній службі – це суди та органи прокуратури, МВС, Головне управління державної служби України.

Для досягнення поставленої мети визначимо основні бюрократичні прояви на державній службі та окреслимо діяльність суб’єктів протидії їм:

1. Роздутий і заплутаний за своїми функціональними обов’язками апарат управління з переобтяженою кількістю непотрібних ланок, паралелізмом, перетинанням та дублюванням функцій. Як протидія цьому

прояву Головдержслужбою України було проведено функціональне обстеження центральних органів виконавчої влади (наказ від 29.07.2005 р. № 189) на основі єдиного механізму збору, аналізу та узагальнення інформації щодо реалізації завдань і функцій органів виконавчої влади на предмет їх відповідності реальним потребам суспільства та вимогам актів законодавства, а також на предмет відповідності структури органів виконавчої влади покладеним на них завданням і функціям. Одержані результати надали можливість уточнити формулювання функцій, визначених у положеннях про органи виконавчої влади для приведення назв функцій до стандартних логічних блоків, що дозволило уніфікувати спосіб опису розрізнених та суперечливих функцій; виключити дублювання функцій і наявність незабезпечених зон діяльності органів виконавчої влади, намітити самостійні та сумісні ділянки при виконанні функцій, що дозволить встановити повноваження на кожному рівні управління; привести у відповідність організаційні структури із функціями органів виконавчої влади з метою їх удосконалення, що дозволить усунути дублювання, паралелізм та їх формальну невизначеність; підвищити ефективність використання трудових та бюджетних ресурсів органів виконавчої влади, спрямованих на досягнення цілей Уряду у відповідному секторі державного управління.

2. Місництво як порядок заняття посад відповідно до соціального статусу претендента або його родичів чи додержання вузько місцевих інтересів на шкоду державі. Правила поведінки державного службовця, затверджені Наказом Головдержслужби України від 23 жовтня 2000 р. № 58, закріплюють, що держслужбовець “не повинен... допускати прояви бюрократизму, відомчості та місництва, нестриманість у висловлюваннях або іншим чином поводитися таким чином, що дискредитує орган державної влади або ганьбить репутацію державного службовця”;

3. Паперовий стиль роботи, надмірне перебільшення ролі документальної сторони справи. Подолання цього бюрократичного прояву потребує організації роботи державних органів за принципом “єдиної заяви”, що дозволить забезпечити надання довідок та іншої інформації

безпосередньо в одному місці. Результатом цього буде зменшення кількості інстанцій, які повинен пройти громадянин, щоб вирішити ту чи іншу справу. Важливо також об'єднати в суцільну комп'ютерну мережу державні органи, які надають послуги населенню, а також забезпечити її захист від несанкціонованого доступу. Негативним прикладом відсутності цієї системи навіть між органами МВС є оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, яке навіть у разі сплати подвійної ставки державного мита, розтягується на 10 днів через одержання довідки про відсутність чи наявність судимості. Більше того, Антимонопольний комітет України неодноразово заявляв, що МВС України не має права вимагати у громадян оплати цієї довідки при оформленні закордонного паспорту, однак досі для її одержання працівники МВС отримують від громадян гроші на спеціальні реєстраційні рахунки МВС України та його підрозділів, які начебто використовуються відповідно до чинного законодавства на організацію надання цих послуг.

4. Підміна закону інструкціями чи іншими підзаконними нормативними актами під виглядом конкретизації закону. Ці дії підпадають під ознаки злочинів у сфері службової діяльності (розділ XVII КК України). Кримінальна відповідальність передбачена за діяння, родовим об'єктом яких є суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність державного і громадського апарату, а також апарату управління підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності. До кола таких діянь КК України відносить: зловживання владою або службовим становищем (ст. 364), перевищення влади або службових повноважень (ст. 365), службове підроблення (ст. 366), службову недбалість (ст. 367), одержання хабара (ст. 368), давання хабара (ст. 369) і провокацію хабара (ст. 370). Безпосереднім об'єктом кожного із вказаних злочинів виступають суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність в окремих ланках державного і громадського апарату, а також апарату управління окремих підприємств, установ та організацій. У примітці 1 до статті 368 наведено роз'яснення, що службовими особами є особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на

підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням. Таким чином, до кола службових закон відносить особи, які: здійснюють функції представників влади або обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків.

За офіційними даними МВС, за три місяці 2009 р. працівники підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України викрили 7173 злочини. Зокрема виявлено 3038 злочинів у сфері службової діяльності, у т. ч. 578, пов'язаних з хабарництвом. До відповідальності притягуються 3482 особи, з яких 1958 – керівники суб'єктів господарювання різних форм власності [9].

Відповідно до законодавства, нагляд за додержанням законів органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як додаткової гарантії захисту прав людини забезпечується прокуратурою. Цей вид нагляду є сукупністю прийомів впливу міжорганізаційно не підпорядкованими суб'єктами з ініціювання притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення приписів нормативно-правових актів.

Закон України "Про прокуратуру" закріплює, що предметом нагляду за додержанням і застосуванням законів є: відповідність актів, які видаються всіма органами, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами, вимогам Конституції України та чинним законам; додержання законів про недоторканність особи, соціально-економічні, політичні, особисті права і свободи громадян, захист їх честі та гідності, якщо законом не передбачений інший порядок захисту цих прав, тощо.

У державному управлінні України особливу увагу прокурори мають приділяти нагляду за законністю підзаконних актів, які видають піднаглядні органи та посадові особи. Ці акти видаються з метою реалізації законів. Невідповідністю закону актів піднаглядних органів і посадових осіб вважається: прийняття підзаконного акта для виконання закону, який втратив

чинність або був скасований; відсутність передбачених у законі фактичних обставин, які є основою для прийняття відповідних підзаконних актів; довільне тлумачення або навмисне перекручування положень закону, що зумовило прийняття підзаконного акта; недотримання правил, строків або процедури прийняття нормативного акта. У разі виявлення незаконності прийняття підзаконного нормативно-правового акта, прокурор виносить протест [10, с. 112].

5. «Бюрократична петля» – коли скарга до вищого органу пересилається ним до органу, дії якого оскаржують. Конституцією, законами “Про звернення громадян” та “Про судоустрій” гарантовано право кожного громадянина звертатися в разі порушення будь-яких прав за захистом до суду. Тобто, окрім звернення до вищого керівництва, контрольного органу чи Президента України, громадянам гарантовано можливість отримати судовий захист у будь-якому випадку. Систему судових органів, які мають контрольні повноваження у сфері державного управління, складають Конституційний Суд України, суди загальної юрисдикції, на чолі з Верховним судом України та господарські суди, які очолює Вищий господарський суд України. Судова система забезпечує доступність правосуддя для кожної особи в порядку, встановленому законодавством.

Судові органи допомагають громадянам контролювати діяльність виконавчої влади та їх посадових осіб при виконанні ними управлінських функцій, перевіряють на відповідність Конституції та законам України прийняті нормативно-правові акти, забезпечують захист прав громадян та організацій від зловживань з боку влади, вирішують спірні питання, які виникають між різноманітними суб’єктами суспільних відносин. Поряд з цим будь-який суд загальної юрисдикції наділений правом визнавати неконституційними або такими, що не відповідають законам України, рішення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування або їх посадових осіб.

6. Відсутність чи ігнорування чітко встановлених строків розгляду звернень громадян та юридичних осіб, тяганина у вирішенні справ, їх

постійне узгодження з іншими ланками апарату. Суб'єктами протидії цьому бюрократичному прояву є суди, прокуратура та Головдержслужба. Діяльність судів полягає у виконанні контрольної функції, яка починає діяти після звернення особи із заявою щодо незаконності порушення встановлених строків. Суд, розглядаючи справу по суті, встановлює істину і за необхідності притягає винних посадових і службових осіб до відповідальності.

Прокуратура в процесі нагляду може виявити факт порушення не тільки у випадку одержання інформації від особи, а й в процесі здійснення планових чи позапланових перевірок. Прокурору законодавчо надано право безперешкодно входити на територію і в приміщення піднаглядних органів, мати доступ до їх документів і матеріалів, перевіряти виконання законів, у зв'язку з інформацією, яка надійшла до органів прокуратури про факти порушення закону. Він має право вимагати від керівників та інших посадових осіб надання необхідних документів, матеріалів, статистичних та інших відомостей; проводити перевірки з матеріалами, інформацією та зверненнями, які поступили в прокуратуру; викликати посадових осіб і громадян для надання пояснень з приводу порушення законів.

Для протидії бюрократичним проявам прокуратура повинна забезпечити надійні гарантії для вільного розвитку малого й середнього бізнесу, що слугуватиме поштовхом для подолання негативних наслідків світової економічної кризи, покращить економічну ситуацію в країні. Проведення конституційної та економічної реформ потребує привести у відповідність із новими реаліями прокурорський нагляд за дотриманням прав підприємців.

Необхідно здійснити комплекс заходів, спрямованих на подолання тяганини та підвищення дисципліни в процесі надання ліцензій, для того, щоб забезпечити захист прав юридичних осіб і приватних підприємців, особливо середнього й малого бізнесу. Заяви та скарги громадян на діяльність державних органів, які містять ознаки бюрократизму, прокуратура

бере на контроль, ретельно перевіряє й, якщо порушення закону підтверджуються, оперативно вживає вичерпних заходів реагування.

Майже повсюдно виявлено факти, коли органи державної влади, місцевого самоврядування й контролю видають незаконні нормативно-правові акти, що стосуються практично всіх сфер підприємницької діяльності, тим самим обмежуючи права її учасників. Такими актами, найчастіше прийнятими з перевищенням повноважень, установлювалися різні адміністративні бар'єри, вводилися не передбачені законом збори та обов'язки. Нерідко окремим господарюючим суб'єктам надають пільги й привілеї, чим обмежується конкуренція.

У цілому по лінії прокуратури необхідно висунути більш суворі вимоги у випадку виявлення проявів бюрократизму з боку посадових осіб, тяганини, прийняття рішень, які суперечать чинному законодавству. Слід пам'ятати, що закон обов'язковий для всіх – як для підприємців, так і для чиновників, тому за допомогою прокурорського нагляду необхідно виключити двозначність формулювань законодавства, їх незрозумілість, що підживлює середовище зловживань із боку посадових осіб, дії яких повинні бути однозначно "прописані", для того щоб виключити будь-який волюнтаризм.

Для протидії бюрократичним проявам важливою є діяльність Центру адаптації державної служби до стандартів ЄС при Головдержслужбі України, який у жовтні 2008 р. в огляді визначив ключові питання зменшення бюрократизму. На нашу думку, основними з них є: зменшення адміністративного тиску як основи для прийняття ефективних законів; формування відповідальної та орієнтованої на послуги адміністративної культури; запровадження комплексного обслуговування за допомогою електронних та веб-платформ громадян, малого та середнього бізнесу; полегшення процедури ліцензування для спрощення адміністративних важелів [11, с. 4].

7. Консерватизм, який часто приймає форму непохитної відсталості та агресивного неприйняття і протидії новаторству, що прикривається міркуваннями про користь стабільності. І. Бестужев-Лада виділяє три

ефективні способи боротьби з нововведеннями, які виробила бюрократична свідомість за століття свого існування. По-перше, пряме придушення – спосіб примітивний і найменш ефективний, проте дієвий. Він застосовує методи тяганини, заборон, дифамацій особистості новатора, подання його самого і його ідеї у вигляді загрози інтересам більш широкого кола людей. По-друге, дискредитація новації шляхом доведення її до абсурду, профанація, вульгаризація, псевдореалізація. Цей спосіб є набагато ефективнішим. Серед прикладів, які наводить автор, є такі соціальні нововведення, як боротьба з пияцтвом і алкоголізмом 1985 р., боротьба з нетрудовими доходами 1986 р. Риторичним є запитання: хіба ці заходи можуть викликати будь-яке інше ставлення, крім безумовного схвалення? Результатом у всіх цих випадках є дискредитація нововведення і його кінцевий провал з явним збитком для суспільства, але з найбільшою вигодою для всевладної правлячої бюрократії, яка багато разів зміцнювала свої позиції. По-третє, найбільш ефективним способом є імітація нововведень, що не зачіпає позицій бюрократії. Тут припустимі навіть відмова від "футурофобії" і визнання концепції "іншого майбутнього". Але такого майбутнього, що є дзеркальним відбиттям сьогодення й відрізняється від нього лише кількісними або непринциповими деталями. Прикладів декілька: концепція "комунізму-1980", створення Держагропрому, добровільних народних дружин в їхньому нинішньому вигляді, нібито госпрозрахунку і т. ін. [12, с. 72–81].

Відповідно до цієї позиції, неефективна система влади в країні сама гальмує зміни на краще, гальмує процеси реформування, витрачає такий важливий ресурс держави як час. Більшість чиновників не зацікавлені в цих змінах, зазначає В. Симоненко, бо за наявності чіткого розмежування функціональних обов'язків і повноважень за умови завершення адміністративної реформи відразу стане видно, хто винен у невиконанні своїх обов'язків, розвитку негативних процесів. А це нікому не вигідно, адже відповідати доведеться. Тому краще, коли діє система колективної

безвідповідальності, навіть якщо при цьому завдається величезних збитків державі [13, с. 13].

Проведений аналіз дозволяє зробити такі висновки: зазначені бюрократичні прояви становлять реальну загрозу суспільству і державі. Бюрократизм протистоїть розвитку середнього класу завдяки протидії діяльності малого та середнього бізнесу. З одного боку, неефективні системи кредитування та оподаткування, переобтяжений, складний і заплутаний процес одержання ліцензій призводять до «тінізації» бізнесу, а з іншого – бюрократизм ефективно протидіє проведенню державних реформ, які б дозволили нормалізувати ситуацію в економіці. У нинішніх умовах виконання більшості рішень, функцій, завдань, які мають реалізовуватись адміністративним апаратом, наштовхуються на бюрократію, тобто ієрархічну організаційну систему, яка діє, в першу чергу, у власних інтересах з метою збагачення та наживи. Протидія бюрократичним проявам потребує: системного і комплексного реформування державного апарату шляхом визначення і закріплення мети, завдань і функцій будь-якого державного органу; підвищення ефективності судових та правоохоронних органів; введення демократичних принципів контролю з боку громадськості та міжнародних організацій.

Для протидії бюрократизму на державній службі необхідно сформувати державний апарат і кадрове забезпечення нового типу, основою якого має стати новий порядок вступу на державну службу, для цього слід прийняти новий закон “Про державну службу”. Обов’язковим для розкриття змісту державної служби є визначення її принципів, адже вони вказують на сутнісні характеристики, найважливіше у змісті та значенні державної служби. Правове встановлення принципів державної служби зумовлює функціонування державних органів, діяльність державних службовців, стійкість державно-правового регулювання державно-службових відносин, а також обґрунтування тенденцій розвитку законодавства про державну службу.

Перспективу подальших розвідок у цьому напрямку становить аналіз досвіду іноземних країн щодо протидії бюрократичним проявам та його адаптація до українських умов.

Список використаних джерел

1. *Цветков В. В.* Демократія, управління, бюрократія / В. В. Цветков, В. П. Горбатенко. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 344 с.
2. *Цветков В. В.* Державне управління : основні фактори ефективності (політико-правовий аспект) / В. В. Цветков. – Х. : Право, 1996. – 164 с.
3. *Оболонский А. В.* Бюрократия для XXI века? Модели государственной службы: Россия. США. Англия. Австралия / Ин-т государства и права РАН ; Акад. нар. хоз. при Прав. РФ. – М. : Дело, 2002. – 168 с.
4. *Оболонский А. В.* Бюрократия и государство. Очерки / А. В. Оболенский. – М. : Изд-во ИГиП РАН, 1996. – 70 с.
5. *Смолюков В. Г.* Бюрократизм / В. Г. Смолюков // Социологические исследования. – 1999. – № 2. – С. 40 – 44.
6. *Смолюков В.* Бюрократия и бюрократизм: как свести болезнь к минимуму / В. Г. Смолюков // Государственная служба. – 2002. – № 1. – С. 41 – 52.
7. *Курашвили Б. П.* Борьба с бюрократизмом / Б. П. Курашвили. – М. : Знание, 1988. – 63 с.
8. *Граждан В.* О некомпетентности и бюрократизме в государственной службе / В. Граждан // Государственная служба. – 2002. – № 1. – С. 34 – 40.
9. Упродовж тижня працівники ДСБЕЗ “піймали за руку” 76 хабарників // http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/Doctemplates/img/common/uk/publish/printable_article/187555
10. *Соловійов В. М.* Удосконалення законності в державному управлінні України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / В. М. Соловійов. – К., 2006. – 184 с.
11. Зменшення бюрократизму: національні стратегії // Тематичний випуск Організації економічного співробітництва і розвитку. – К. : Вид-во Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2008. – С. 4.
12. *Бестужев-Лада И. В.* «Эффект футурофобии» в обыденном и бюрократическом сознании / И. В. Бестужев-Лада // Социологические исследования. – 1990. – № 11. – С. 72–81.
13. Адміністративна реформа – рух по колу колективної безвідповідальності / В. Симоненко / Дзеркало тижня. – 2002. – № 5. – С. 13.

Prodanik V.M. Subjects of fight against bureaucratic displays in the system of government service of Ukraine.

In the article the analysis of bureaucratic displays is given in the system of government service of Ukraine with the purpose of development of suggestions and recommendations concerning activity of subjects of counteraction to them.

Key words: state administration, government service, bureaucracy, bureaucratism.

Проданик В.М. Субъекты борьбы с бюрократическими проявлениями в системе государственной службы Украины.

Подан анализ бюрократических проявлений в системе государственной службы Украины с целью разработки предложений и рекомендаций касательно деятельности субъектов противодействия им.

Ключевые слова: государственное управление, государственная служба, бюрократия, бюрократизм.